

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

Utenriksministeren

Stortinget
Utenriks- og forsvarskomiteen
v/leder Anniken Huitfeldt
Stortinget
0026 OSLO

Oslo, 15. februar 2019

Dokument 8:58 S (2018-2019) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Solfrid Lerbrekk og Arne Nævra om å utrede alternativer til EØS-avtalen.

Jeg viser til brev av 18. januar 2019 med anmodning om Utenriksdepartementets uttalelse til fremlagte representantforslag.

EØS-avtalen er bærebjelken i regjeringens europapolitikk. I Granavolden-plattformen slår regjeringen fast at den legger til grunn EØS-avtalen og de øvrige avtalene med EU som ramme for Norges forhold til Europa. EØS-avtalen er det viktigste avtaleverket Norge har med våre europeiske partnere. Den har vært i kraft i 25 år og ligget til grunn for vekslende regjeringers politikk for samarbeid med EU, herunder Stoltenberg II-regjeringen som SV var med i. Avtalen gir oss tilgang til det indre marked og gir norsk næringsliv forutsigbarhet og muligheter til å selge sine varer og tjenester på like vilkår. Det er avgjørende for å sikre økonomisk vekst, arbeidsplasser og vår velferd. Den gir nordmenn samme muligheter som EU-borgere når det gjelder handel med varer, foreta investeringer, drive bank og forsikring, selge og kjøpe tjenester, og rett til å ta arbeid, studere, få helsestell og bo i andre land i EØS-området. Ingen annen tilknytningsform til EU utenom medlemskap vil kunne gi samme muligheter.

Internasjonalt samarbeid er under press. Vi ser tendenser til at etablert regelbasert samarbeid settes til side til fordel for «den sterkestes rett». For land som Norge gir dette grunnlag for uro. Vi er helt avhengige av å handle med andre land, og stabilitet og forutsigbarhet er nøkkelord. I slike urolige tider er det avgjørende å bevare og bygge ut allianser med dem som i hovedsak deler vårt syn på internasjonal orden og samarbeid.

Dette gjør EØS-avtalen viktigere enn noen gang og det er regjeringens syn at den ikke må settes i spill. Det er også et tydelig flertall både i befolkningen og på Stortinget som støtter EØS-avtalen som vår fremste tilknytningsform til EU.

I det fremlagte representantforslaget foreslås det at det nedsettes et offentlig utvalg som skal utrede mulige alternativer til dagens EØS-avtale. Premissene for utredningen er ikke at alle alternativer skal utredes, men bare alternativer som ikke like sterkt forplikter oss til å gjennomføre EUs lovverk som i dag. Alternativene skal likeledes vurderes opp mot hvor godt de bidrar til å løse utfordringene med sosial dumping, og hvor godt alternativene ivaretar demokratiet sammenliknet med dagens EØS-avtale. Alternativene skal også vurdere konsekvensene for norsk næringsliv. Regjeringen bes altså i offentlig regi om å utrede kun utvalgte deler, men ikke hele bredden av forhold, som i dag dekkes av EØS-avtalen.

Med utgangspunkt i EØS-avtalens betydning og økt uro innenfor internasjonalt samarbeid, er det ikke aktuelt for regjeringen å sette i gang tiltak som kan skape usikkerhet om vår viktigste avtale med EU. En utredning i tråd med forslagets premisser initiert av regjeringen, vil kunne tolkes som et signal om at regjeringen vil vurdere endringer i vårt samarbeid med EU i mindre forpliktende retning, med den usikkerhet dette vil skape - i EU, i norsk næringsliv og med betydelige konsekvenser for finansmarkedet. Dette er ikke regjeringens politikk. I en krevende og mer usikker internasjonal situasjon også for Norge og norske interesser, vil det ikke være tilrådelig å øke usikkerheten ytterligere ved at regjeringen gjennomfører en utredning som foreslått. Langt mindre på de premisser som forslagsstillerne ønsker.

Norges forhold til Europa og EØS-avtalen er godt belyst. Sejersted-utredningen fra 2012 gir en grundig analyse av hvor omfattende samarbeidet er, og hvor viktig avtalen er for Norge. Utredningen står seg fortsatt godt. Interessegrupper gjennomfører også ulike egne analyser av EØS-avtalen og alternativer til denne. Utenriksdepartementet har tidligere gitt økonomisk støtte til utredningsarbeid som har blitt utført for organisasjoner som både er positive og negative til EØS-avtalen. Blant annet ble det fra UD gitt støtte til Nei til EUs alternativrapport som kom i 2012 og som analyserer åtte ulike alternativer til EØS, herunder også medlemskap i EU, og Nei til EUs rapport fra 2013: «Handelsmønstre og rammer for samhandel i EØS-avtalen».

Med utgangspunkt i vår egen EØS-debatt kan brexit-prosessen være interessant å se hen til. I forhandlingene med Storbritannia har EUs meget klare tilnærming, som 27 land samlet står bak, vært at «kirsebærplukking» av fordelene ved det indre marked ikke er mulig.

Slik situasjonen er i dag synes det å foreligge tre alternative tilknytnings- eller samarbeidsformer med EU: i) medlemskap, ii) EØS eller iii) en tradisjonell bilateral handelsavtale. De to første innebærer full deltakelse i det indre marked med de rettigheter og plikter det innebærer. En handelsavtale gir ikke deltakelse i det indre marked, og vil bety langt mer omfattende tollprosedyrer og grensekontroll, krav til sertifisering, veterinærkontroll og generelt økte krav til dokumentasjon.

Programsamarbeidet og annet samarbeid utenfor de fire friheter som vi har i dag vil også kunne bli satt i spill.

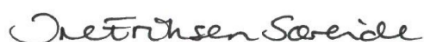
Hva som til slutt blir Storbritannias framtidige tilknytningsform til EU, vil vi trolig ikke få vite før om flere år. Det kan også påpekes at EU har stilt krav overfor Sveits om at avtaleverket dem imellom som i dag består av mer enn 120 bilaterale avtaler, justeres slik at det får en EØS-liknende institusjonell overbygning. Sett fra EUs side må dette på plass før en ytterligere utvidelse av samarbeidet og markedsadgang er aktuelt.

I brexit-forhandlingene har det fra EUs side vært et ufravikelig krav at Storbritannia må tre ut av unionen før det blir aktuelt å starte forhandlinger om et nytt framtidig samarbeid. Storbritannias utgangspunkt var å gjøre dette mest mulig parallelt, men de fikk ikke gjennomslag. Skulle det oppstå en situasjon hvor Norge skulle ønske å tre ut av EØS og forhandle frem en tradisjonell frihandelsavtale, vil vi måtte legge til grunn at det samme vil skje, ved at Norge først sier opp EØS-avtalen. Etter en oppsigelsestid på ett år vil forholdet til EU, dersom begge parter er enige om det, falle tilbake på vår handelsavtale fra 1973. Denne avtalen er umoderne, den dekker kun industrivarer og er ikke tilpasset dagens situasjon og behov. Blant annet omfatter den ikke handel med tjenester. Forhandlingene av en ny frihandelsavtale kan først deretter påbegynnes. EUs avtale med Canada tok sju år å forhandle fram. Nå, to og et halvt år etter undertegningen, pågår fortsatt ratifikasjonsprosessen. Avtalen er formelt ennå ikke trådt i kraft, snart 10 år etter prosessens oppstart. Vår egen erfaring når det gjelder forhandlinger av frihandelsavtaler i regi av EFTA er den samme. Frihandelsavtaleforhandlinger er en meget tidkrevende prosess som kan ta mange år.

Regjeringen ønsker en fortsatt debatt om EØS-avtalen og Norges forhold til Europa og vil bidra til dette. En opplyst og faktuell debatt er viktig, både for å øke bevisstheten om hva avtalen er og hva den betyr, hva som er realistiske alternativer og hvilke konsekvenser disse vil kunne ha for Norge.

Å skape usikkerhet om rammebetingelser for norsk næringsliv, industri og arbeidsplasser vil derimot skade norske interesser. Regjeringen vil derfor ikke iverksette en utredning som foreslått i representantforslaget.

Med vennlig hilsen

Ine Eriksen Søreide